

Ключові слова: методологічні підходи, інноваційна розвиток, кластерна політика, кластерні моделі, регіон, сфера виробництва будівельних матеріалів, конкурентоспроможність, технологічний розвиток.

Аннотація

Раскрыта сущность и условия развития технологических кластеров на уровне регионов. Указано на проблемные вопросы функционирования кластерной модели регионального управления в Украине. Раскрыты особенности технологических кластеров и соответствующей кластерной концепции в системе управления региональной экономикой. Запропоновано сформировать инструменты и механизмы поддержки предприятий реального сектору экономики и стимулирования спроса на продукцию отечественного производства, а также реализация эффективных мероприятий, направленных на энергосбережение в бюджетном секторе экономики и на модернизацию инфраструктуры на региональном уровне. Определенные общие условия и направления обеспечения развития предприятий, характерные для глобализации экономики. Определен состав и осуществлена классификация факторов, которые влияют на развитие инновационной деятельности в регионе.

Ключевые слова: методологические подходы, инновационная развитие, кластерная политика, кластерные модели, регион, сфера производства строительных материалов, конкурентоспособность, технологическое развитие.

Annotation

Essence and terms of development of technological clusters are exposed at the level of regions. It is indicated on problem questions of functioning of cluster regional case frame in Ukraine. The features of technological clusters and corresponding cluster conception are exposed in control system by a regional economy. Запропоновано to form instruments and mechanisms of support of enterprises real to the sector of economy and stimulation of demand on the products of home production, and also realization of the effective measures sent to the energy-savings in the budgetary sector of economy and on modernisation of infrastructure at regional level. Certain general conditions and directions of providing of development of enterprises, characteristic for globalization economies. Composition is certain and classification of factors that influence on development of innovative activity in a region is carried out.

Key words: methodological approaches, innovative development, cluster politics, cluster models, region, sphere of production of building materials, competitiveness, is technological development.

УДК 331.105.24:33.01

Шекета Є.Ю.,
аспірант кафедри менеджменту та маркетингу,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ДОВГОТРИВАЛОГО БЕЗРОБІТТЯ У КАРПАТСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Карпатський економічний регіон, як і більшість регіонів України, здебільшого орієнтований на традиційні ресурси, шляхи використання економічного потенціалу та фактори конкурентних переваг, які характерні для індустріального типу економіки, зумовлюючи переважно екстенсивний тип економічного зростання, а саме: на фізично та морально зношене обладнання; дешево, слабо організовану робочу силу; експлуатацію природних ресурсів: мінеральних, земельних, водних, повітряних тощо. При цьому меншою мірою задіяні ресурси, пов'язані з інноваційною та інституційною складовими економічного зростання, які домінують у так званій постіндустріальній економіці, або ж в економіці знань, що спричиняє деструктивні зміни на ринку праці. Особливої гостроти набуває проблема довготривалого безробіття, так як воно завдає масштабних економічних та соціальних втрат для країни в цілому, так і кожного індивіда зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям при дослідженні проблем безробіття можуть слугувати надбання класиків світової економічної науки: А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, А. Маршала, Дж. Кейнса та інших. Проте таке явище як довготривале безробіття, його сутність, оцінка та соціально-економічні наслідки чомусь не є об'єктом досліджень та жвавих дискусій серед науковців. Деякі напрацювання у цій сфері здійснили Лібанова Е., Чернищ Т., Власенко О. та Авдєєв Л.

Постановка завдання. Метою статті є оцінка та комплексний аналіз показників довготривалого безробіття на ринку праці України та Карпатського регіону, а також дослідження основних проблем та наслідків спричинених цим негативним соціально-економічним явищем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи географічний, природний, економічний, трудовий та освітній потенціал Карпатського регіону сміливо можна стверджувати, що в сучасних умовах господарювання він має унікальний шанс стати своєрідним полігоном, де завдяки розумній економічній політиці, що успішно поєднана на регіональних, державних і міжнародних інтересах країни, забезпечиться прогрес в сфері зайнятості, що виведе його економіку на новий світовий рівень.

Спад економіки України, спричинений світовою фінансовою кризою 2008-2009 років, призвів до зростання чисельності та рівня довготривалого безробіття як в цілому по країні, так і в Карпатському регіоні (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності загального та довготривалого безробіття Карпатського регіону (за методологією МОП) у 2009 – 2011 роках

	2008	2009	2010	2011
Чисельність безробітних (за методологією МОП), тис. осіб				
Україна	1425,1	1958,8	1785,6	1732,7
Карпатський регіон	208,9	249,1	226,8	232,2
Закарпатська	37,8	57,9	50,4	55,2
Івано-Франківська	46,5	51,8	47,5	50,5
Львівська	89,7	100,5	93,3	92,1
Чернівецька	34,9	38,9	35,6	34,4
Чисельність довготривало безробітних, тис. осіб				
Україна	277,2	265,1	403,4	328,6
Карпатський регіон	-	36,6	51,2	40,8
Закарпатська	5,3	3,8	5,8	6,0
Івано-Франківська	9,1	6,4	9,7	6,0
Львівська	19,8	19,5	30,7	26,9
Чернівецька	-	6,9	5,0	1,9
Частка довготривалих безробітних Карпатського регіону в структурі довготривалого безробіття України, %				
Україна	100	100	100	100
Карпатський регіон	-	13,8	12,7	12,4

Джерело : розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України [1-4]

Здійснюючи аналіз показників безробіття поданих в табл. 1, бачимо, що збільшення чисельності безробітних відбулося у 2009 році як в цілому по Україні, так і в Карпатському регіоні. Це спричинене масштабною світовою фінансово-економічною кризою, яка супроводжувалася деструктивними змінами на ринку праці та численними примусовими звільненнями працівників з підприємств. Як наслідок, це призвело до зростання показників довготривалого безробіття через рік, тобто в 2010 році, чисельність яких в цілому по Україні збільшилась на 138,3 тис. осіб, в Карпатському регіоні на 14,6 тис. осіб. В табл. 2 подано чисельність безробітних, що перебували на обліку в Державній службі зайнятості.

Порівнюючи дані табл. 1 та 2 бачимо, що показники безробіття, розраховані Державним комітетом статистики за методологією МОП, значно відрізняються від показників Державного центру зайнятості. Так, протягом 2008-2011 років показники зареєстрованого безробіття мали тенденцію до зменшення, крім 2010 року, коли чисельність безробітних зросла на 13,3 тис. осіб по Україні та на 1,8 тис. осіб по Карпатському регіону. Протилежна динаміка відбувається серед показників безробіття, розрахованих за методологією МОП: чисельність безробітних зросла на 533,7 тис. осіб по Україні та на 40,2 тис. осіб по Карпатському регіону у 2009 році, та зменшилася відповідно на 173,2 тис. осіб та 22,3 тис. осіб у 2010 році. Подібна ситуація простежується і серед показників довготривалого безробіття. Чисельність безробітних, що перебували на обліку в службі зайнятості більше одного року за період з 2008 по 2011 роки щороку зменшувалася як по Україні, так і по областях Карпатського регіону, проте, чисельність «мопівських» довготривалих безробітних у 2010 році зросла на 138,3 тис. осіб по Україні та на 14,6 тис. осіб в Карпатському регіоні.

Таблиця 2

Динаміка чисельності загального та довготривалого безробіття, зареєстрованого в ДСЗ у 2009 – 2011 роках

	2008	2009	2010	2011
Кількість безробітних, які перебували на обліку у ДСЗ на кінець року, тис. осіб				
Україна	844,9	531,6	544,9	482,8
Карпатський регіон	114,1	65,9	67,7	60,8
Закарпатська	22,9	12,8	13,9	11,9
Івано-Франківська	30,9	17,0	16,4	15,8
Львівська	42,1	25,8	26,9	22,6
Чернівецька	18,2	10,3	10,5	10,5
Перебували на обліку більше одного року, тис. осіб				
Україна	62,7	53,9	34,8	30,9
Карпатський регіон	10,5	8,8	4,5	4,5
Закарпатська	2,4	2,0	1,3	1,0
Івано-Франківська	3,3	2,3	1,1	1,1
Львівська	2,9	2,2	1,1	1,3
Чернівецька	1,9	2,3	1,0	1,1
Частка довготривалих безробітних серед усіх безробітних, що перебували на обліку у ДСЗ, %				
Україна	7,4	10,1	6,4	6,4
Карпатський регіон	9,2	13,4	6,6	7,4
Закарпатська	10,5	15,4	9,7	8,7
Івано-Франківська	10,7	13,4	6,7	7,1
Львівська	6,9	8,4	4,2	5,8
Чернівецька	10,4	22,3	9,4	10,1

Джерело : розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України [1-4]

Така невідповідність показників зареєстрованого безробіття та розрахованого центром статистики є однією з парадоксальних характеристик ринку праці України. Оскільки не існувало та не існує жодного регіону та жодного періоду, де і коли б показники зареєстрованого безробіття співпали з відповідними «мопівськими» показниками. Різницю між ними не можна пояснити особливостями регіональної політики зайнятості або відмінностями поведінки певних соціально-демографічних груп, оскільки при їх розрахунку використовуються різні методи збору та обчислення даних. Беззаперечним є і той факт, що показники зареєстрованого безробіття набагато нижчі від аналогічних показників, розрахованих за методологією МОП, через недостатній рівень ефективності державної інфраструктури, призначеної для обслуговування ринку праці, у зв'язку з чим значна частина населення не розраховує на допомогу служби зайнятості у пошуках роботи, намагаючись працевлаштуватися самостійно [6, с. 230].

Спробуємо проаналізувати показники зареєстрованого безробіття по Україні та Карпатському регіоні за тривалість безробіття (див. табл. 3). Зрозуміло, що найбільша чисельність безробітних перебувала на обліку в службі зайнятості у 2008 році, що ознаменувало початок кризи. В цілому по Україні цей показник становив 844,9 тис. чол., з яких 62,7 тис. чол. становили довгострокові безробітні. В Карпатському регіоні чисельність зареєстрованих безробітних складала 114,1 тис. чол., з яких 10,4 тис. чол. перебували у пошуках роботи 12 місяців і більше. Завдяки зусиллям державних та місцевих органів влади щодо сприяння зайнятості та створення нових робочих місць, чисельність як звичайних, так і довготривалих безробітних у Карпатському регіоні зменшилася і становила у 2011 році 60,8 тис. чол. та 4,5 тис. чол. відповідно.

У 2011 році серед зареєстрованих безробітних в Карпатському регіоні найбільша кількість з них знаходилась у пошуках роботи від одного до трьох місяців – 15,5 тис. осіб, ще 13,6 тис. осіб шукали роботу від трьох до шести місяців, 16,1 тис. осіб намагались працевлаштуватися протягом цілого року. Протягом місяця серед зареєстрованих безробітних вдалося знайти роботу 11,1 тис. осіб. Кількість безробітних, які перебували у пошуках роботи більше одного року, – найменша серед усіх категорій безробітних за тривалістю, проте, це не вирішує дану проблему, адже у розвинутих країнах світової спільноти показники довготривалого безробіття набагато менші, а подекуди і взагалі відсутні.

Аналізуючи Карпатський регіон, слід зазначити, що по всіх показниках безробіття за тривалістю лідирує Львівська область, в якій найбільша чисельність незайнятих шукала роботу від одного до трьох місяців – 6,1 тис. осіб, та від трьох місяців до пів року – 5,2 тис. осіб (див. рис. 1). Якщо

порівнювати показники довготривалого безробіття по областях регіону, то вони практично не відрізняються, перебуваючи в масштабі від 1,0 до 1,3 тис. чоловік.

Таблиця 3

**Тривалість зареєстрованого безробіття в Україні та Карпатському регіоні
протягом 2008-2011 років**

	Україна				Карпатський регіон			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Кількість зареєстрованих безробітних, тис. осіб	844,9	531,6	544,9	482,8	114,1	65,9	67,7	60,8
у тому числі за тривалістю безробіття:								
до 1 місяця	259,9	103,6	142,7	118,6	26,6	10,9	15,0	11,1
від 1 до 3 місяців	244,3	130,5	154,5	135,0	35,5	12,8	17,4	15,5
від 3 до 6 місяців	125,2	104,8	111,98	90,7	21,5	14,0	15,6	13,6
від 6 до 9 місяців	76,1	69,5	58,8	64,0	13,4	10,6	8,4	9,5
від 9 до 12 місяців	76,7	69,4	42,2	43,6	13,6	8,8	6,7	6,6
12 місяців і більше	62,7	53,8	34,8	30,9	10,4	8,7	4,6	4,5

Джерело : розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України [1-4]

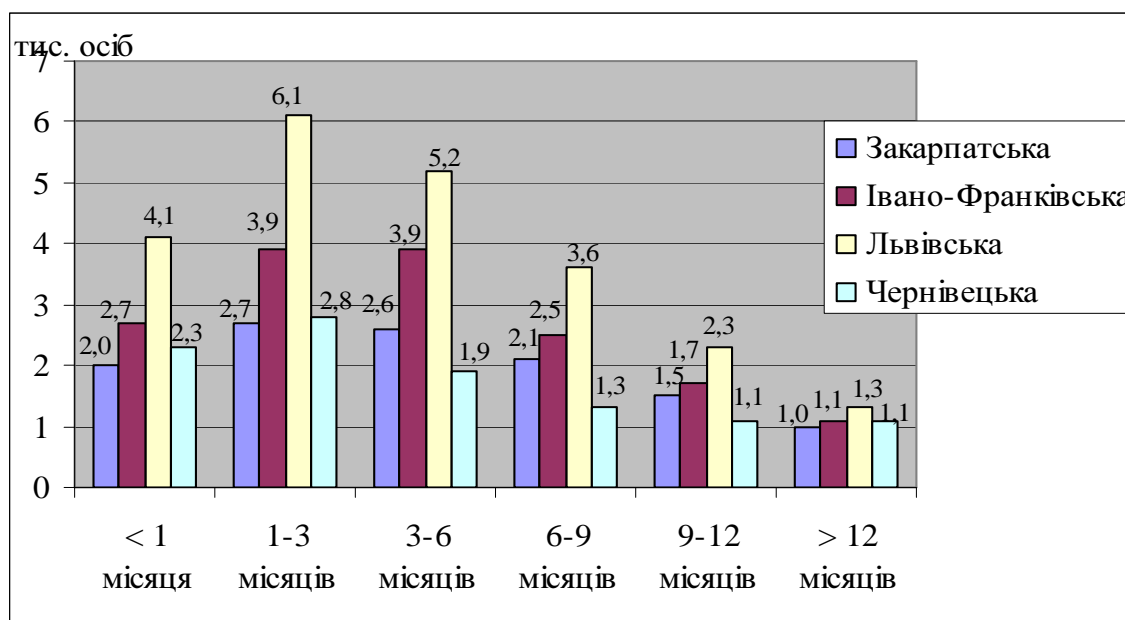

Рис. 1. Чисельність зареєстрованого безробіття Карпатського регіону за тривалістю у 2011 році

Джерело : [1]

Одним із важливих показників щодо характеристики безробіття в Україні та її регіонах є середня тривалість зареєстрованого безробіття, що показує середній термін часу перебування на обліку в службі зайнятості одного безробітного в місяцях. Середня тривалість незайнятості у розрахунку на повний обсяг руху робочої сили надається у вимірі середньої кількості місяців незайнятого безробітного населення.

Середня тривалість зареєстрованого безробіття в Карпатському регіоні у 2011 році становила 5,3 місяців у порівнянні із 12,5 місяцями в 2000 році (див. рис. 2), а в цілому по Україні – 5 місяців проти 11 місяців 2000-го року.

Здійснивши оцінку показників загального та довготривалого безробіття, ми дійшли висновку, що відбулося своєрідне оздоровлення ринку праці як України, так і Карпатського регіону, оскільки показники безробіття в 2011 році зменшилися у порівнянні з кризовими 2008-2009 роками. Проте спостерігається скорочення чисельності як загального, так і довготривалого безробіття за рахунок працевлаштування громадян у неформальному секторі економіки, нелегальних трудових міграцій або їх переходу до стану економічно неактивного населення. Вважаємо, що скорочення показників безробіття за рахунок таких чинників є недоцільним та неефективним, оскільки жодною мірою не

сприяє покращенню якості трудових ресурсів, розвитку людського капіталу та підвищенню продуктивності праці.

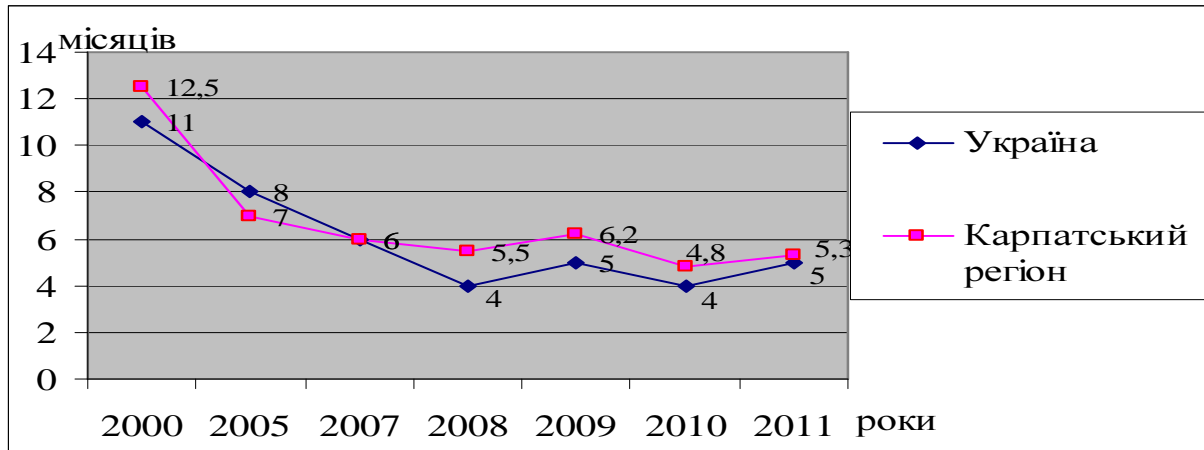

Рис. 2. Середня тривалість зареєстрованого безробіття в Карпатському регіоні протягом 2000–2011 років

Джерело : [1]

Довготривале безробіття – це надзвичайно складна економічна, суспільна та політична проблема. Це важка хвороба, що зумовлює зростання небажаних наслідків як в соціальній та економічній сферах, так і в сфері психічного життя безробітних, оскільки гострота наслідків безробіття надзвичайно тісно пов'язана з його тривалістю. Особи, які тривалий час знаходились без роботи, втрачають свої професійні якості та віру в себе, що ще більше підриває їх шанси працевлаштуватись. Журнал «Forbes» засвідчує, що американські менеджери по роботі з персоналом при наймі працівників віддають перевагу особам з судимістю, ніж тим, які були без роботи протягом двох або більше років [7].

В одній з своїх проповідей, присвячених проблемам соціального розвитку і прав людини, Папа Римський Іоан Павло II заявив: «Безробіття – це не просто відсутність грошей у людини, а одна з форм духовної смерті». Дуже влучні та цілком достовірні слова, з якими просто неможливо не погодитись, адже будь-яка людина, опинившись на лаві безробітних, зазнає масштабної психологічної травми. Безкінечні пошуки роботи, обвинчані неуспіхом, посилюють відчай та розчарування, а постійні відмови підривають віру в себе навіть у найвитриваліших [8]. Новими умовами життєдіяльності стають кризова ситуація безробіття і криза особистості, що в умовах невизначеності та динамічного напруження призводять до руйнування особистості [5, с. 39].

Висновки з проведеного дослідження. Втрати від довготривалого безробіття масштабні, як в цілому для економіки країни та регіону, так і для окремого індивіда зокрема. Вони швидко розвіюють всі оптимістичні прогнози на майбутнє щодо підйому економіки та росту ВВП, адже для цього в нашій державі бракує кваліфікованих робітничих кадрів. Якщо врахувати ще невтішний демографічний прогноз та чисельність осіб, які внаслідок довготривалого безробіття втратили свої трудові та професійні навички, – то це ще більше послабить трудові ресурси нації. Настав час розвіяти міфи. Більшість науковців стверджують, що економічний ріст відбудеться при спрямуванні інвестицій в економіку. Не заперечуємо, країні справді потрібні інвестиції, але в першу чергу в сферу навчання і підготовки кваліфікованих кадрів, перенавчання та адаптації довготривалих безробітних, що поверне їх до нормальної трудової діяльності. В протилежному випадку руйнуватиметься інтелектуальний і трудовий потенціал країни, який є найціннішою основою для розвитку економіки. Адже без активних, кваліфікованих, творчих людських ресурсів марно сподіватися на піднесення економіки та підвищення рівня життя народу.

Бібліографічний список

1. Економічна активність населення України 2011 : [стат. збірник] / Державна служба статистики України. – Київ, 2012. – 207 с.
2. Економічна активність населення України 2010 : [стат. збірник] / Державна служба статистики України. – Київ, 2011. – 205 с.
3. Економічна активність населення України 2009 : [стат. збірник] / Державна служба статистики України. – Київ, 2010. – 205 с.
4. Економічна активність населення України 2008 : [стат. збірник] / Державна служба статистики України. – Київ, 2009. – 228 с.

5. Логвиненко В. П. Психологічні ресурси особистості безробітного. Психологія особистості безробітного / В. П. Логвиненко // Матеріали IV-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 травня 2007 р.). / Відп. ред. О. В. Киричук. Упорядники: Киричук О., Колесникова В., Шелест І., Матвієнко Л., Мілютіна К., Смирнова О. – К. : Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України, 2007. – 304 с.

6. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків : [колективна науково-аналітична монографія] / [За ред. Е. М. Лібанової]. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. – 496 с.

7. Adams Susan Long-term unemployment viewed by hiring companies as worse than a criminal record / Susan Adams // Forbes. – 2012. – № 9. – P. 18.

8. Maurer Harry Not working. An oral history of the unemployment / Harry Maurer. – New York : Holt, Rinehart and Winston, 1979. – 297 p.

Анотація

У статті здійснено оцінку показників загального та довготривалого безробіття в цілому по ринку праці України та окремо по областях Карпатського регіону. Проведено порівняльний аналіз показників загального та довготривалого безробіття, зареєстрованих у Державному центрі зайнятості та розрахованих Державною службою статистики за методологією Міжнародної організації праці. Досліджено показник середньої тривалості безробіття по Україні та Карпатському регіоні та подано його динаміку. Проаналізовано негативний вплив довготривалого безробіття на психологію окремого індивіда.

Ключові слова: безробіття, довготривале безробіття, зайнятість, економічно активне населення, ринок праці, Карпатський регіон.

Аннотация

В статье проведена оценка показателей общей и долговременной безработицы в целом по рынку труда Украины и по областям Карпатского региона. Проведен сравнительный анализ показателей общей и длительной безработицы, зарегистрированных в Государственном центре занятости и вычисленных Государственной службой статистики по методологии Международной организации труда. Исследован показатель средней продолжительности безработицы по Украине и Карпатском регионе и представлено его динамика. Проанализировано негативное влияние длительной безработицы на психологию отдельного индивида.

Ключевые слова: безработица, долговременная безработица, занятость, экономически активное население, рынок труда, Карпатский регион.

Annotation

In the article the indicators of total and long-term unemployment are estimated as a whole on the labor market of Ukraine and separately for areas of Carpathian region. The indicators of total and long-term unemployment registered at the State Employment Center and calculated State Service Statistics according to the methodology of the International Labour Organization are comparative analyzed. The indicator of average duration of unemployment in Ukraine and the Carpathian region are investigated and presented its dynamics. The negative impact of long-term unemployment on the psychology of the separate individual are analyzed.

Key words: unemployment, long-term unemployment, employment, economically active population, labor market, Carpathian region.